

ТЫЗЭКЬОТМЭ – ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ макъ

Голос
адыга

1923-ро илъесим
пътхапзи
кынчелъжъагъу къыдкын

№ 212 (21701)

2018-рэ ильес

ГЪУБДЖ

ШЭКЮГЪУМ и 27-рэ

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИИЭП
къыхэтутыгъэхэр ыкли
нэмькі къэбархэр
тисайт ижъугъотэштых
WWW.ADYGVOICE.RU

Адыгэ Республикаем и Правительствэ игъэзет

Техникакъэ къацкъэхъагъ

АР-м и Лышъхъэу Къумпъыл Мурат пшъэдэкъыжъэу ыхырэмкъэ гъунепкъэ гъэнэфагъэ зиэ обществэу «ЭкоЦентр» зыфиорэм хэкъым ишуцинкъэ ыгъэфедэнэу ыгъэхъазырыгъэ техникэр тыгъуасэ зэригъэльэгъу. Йофтхъабзэм хэлэжъагъэх Адыгеим и Премьер-министрэ игуадзэу Сапый Вячеслав, Мыекуапэ имэрэу Андрей Гетмановыр, нэмькіхэри.

Щил мазэм и 1-м щы-
ублагъэу Урысые хэкъым идэ-
щын зэхэщаагъэ зэрэхъурэм
зэхъокыныгъэхэр фэхъущтых.
Ащ тиреспубликэ зэрэфхъа-
зырым Сапый Вячеслав къы-
тегушиагъ. Вице-премьерым
къызэриуагъэмкъэ, хэкъым идэ-
щын ыпэкъэ зигугу къэтшы-
гъэ обществэу «ЭкоЦентр»
зыфиорэр фэгъэзэгъэшт. Ащ

епхыгъэ зэзэгъыныгъэм зэдь-
къэтхагъэх. Пыдзафхэр хэкъ-
итэкъуплэм зыщэшт автомо-
биль 15 къэу джырэ уахътэ
Адыгеим къафыгъ. Пстэумки
технике зэфэшхъаф 50 фэ-
дизмэ республикэм юф ща-
шэнэу агъзнафе.

— Гъогу картэм зэрэшыд-
гъэнэфагъэмкъэ, тыгъэгъазэм и
15-м нэс Адыгеим юф щызы-

шэшт техникэр къытгэхъащт.
А мафэм къыщегъэжъагъэу
щил мазэм и 1-м нэс ахэр
аушэтиштых. Къэклорэ ильэсым
иапэрэ мафэ къыщуублагъэу
юфшэнэир рагъэжъэшт, хэкъир
игъом ыащыщт, — къыуагъ
Сапый Вячеслав.

Адыгеим и Лышъхъэу Къум-
пъыл Мурат къызэриуагъэм-
къэ, гъогу картэу республикэм

шаштагъэр едзыгъо-едзыгъоу
агъэцакъ.

— Урысые народнэ фрон-
тыр къэщакъо зыфэхъугъэ
проектэу «Интерактивная
карта свалок» зыфиорэм
къыдыхэлътагъэу амыгъэ-
нэфагъэхэ чыпхэхэм хэкъир
ашигратэхъугъэу зэрэгъэунэ-
фыгъэм ипчагъэ нахъ макъэ
зэрэхъугъэр тинэрылъэгъу,

— къыуагъ Къумпъыл Мурат.
— Адыгеир къэбзэнэм ты-
пильын фае. Республикаем
хэклитэхъуплэ чыпилту юф
щызышэштыр. Хэкъир зуу-
гъойхэрэ машинэхэр Адыгеим
ит псэуплэ пэпчь адэхъащтых
ыкли пыдзафхэр шапхъэхэм
адиштэхэрэ хэклитэхъуплэхэм
ащэштых.

(Икъях я 2-рэ н. ит).

ТехникакIэ къаIэкIэхъагъ

(Икъух.)

Гупчэр зэтырагъэпсыхъэ

Мы мэфэ дэдэм Мыекъуапэ игупчэу «Зэкъошныгъэр» зэрэзэтырагъэпсихъэрээр Къумпыл Мурат ыуулъякгу.

Пшъэдэккыжьеу ыхъырэмкIэ гъунепкъэ гъэнэфагъэ зинэ обществэу «Бак-Строй» зыфиорэм гъэцкIэжынхэр зэхешэх. Республике бюджетым къихэхыгъэ сомэ миллион 66,5-м ехъу, муниципалитетым кытлупщигъэ сомэ мин 334-м ехъу йошшэнхэм язэшохын пэуягъэхъанэу агъэнафа.

Гупчэр дахэу зэтырагъэпсыхъашт, фонтанри агъэкIэжышт. Лъэсрыклоэм гупсэфэу къакуухынам фэшI аш плитэ тыралхъагъ, теттысхыапIэхэри къыдыхэлъятахъэх. Мигъэ йошшэнхэм аухынхэр агъэнафа.

Республикэм ишащэ йошшэнхэм зэрэллыктуатэхэрэм зыщигъэзъозагъ ыкIи

ыльэгъугъэм ыгъэрэзагъ. ПсэольшIэм гъэцкIэжынхэр зэрифэшьуашэу зэхажэнхэу, лъэныкю постэуми анаэ тыргъэтынэу, цыфхэмкIэ гүлэтилэу, зыгъэпсэфыилэу щытынным гупчэр фытыргъэпсихъанэу къяджагъ.

Гъонэжкыкъо Сэтэнай.
Сурэтхэр А. Гусевым тырихыгъэх.

Заповедникир — зекIон хъызмэтым игупч

Шэкъогъум и 22 — 23-рэ мафэхэм къалэу Шъачэ Дунэе туристическэ форум ѢыкIуагъ.

Аш икъизэуухын хэлэжьагъэх туризмэмкIэ Федеральнэ агентствэм ишащэу О. Сафоновыр, Краснодар краим зыгъэпсэфыплэхэмрэ туризмэмрэкIэ иминистрэу А. Константиниди, къалэу Шъачэ имэрэу А. Пахомовыр, нэмийкIхэри.

Кавказ биосфернэ заповедникым къыгъэхъазырыгъэ экспозицием А. Пахомовым зыфигъязи, хъакIэхэм ариуагъ: «Джары тэ тинеушэр мафэр». Аш къыдиргъештагъ заповедникым ишащэу Сергей Шевелевыми. Къэктэрэ ильесэр заповедникым иобилеу зэрэшьтэир, ар ильэс 95-рэ зэрэхъурэр,

ащ Ѣыщэу ильэс 60 хъугъэу имаршрутхэм цыфхэм къызирашакуухъэрэр, Лэгъо-Накъэ туристим имузееу Ѣылэм заповедникым къырыкIогъэ постэур зэрэццызэбгэшшэшьущыр къылуагъэх. «ХъакIеу къытфаклохэрэм апае программацIэхэр зэхэтэгъэуцох. Инфраструктурэм игъэпсийн мылькушу хэтлхъагъ. Тизаповедник фэдэ чыюлс саугэйт гъэшшэгъонеу цыфыр зынэммыгъэ чылпIэхэмкIэ баир ягъэшшэгъэн ыкIи ягъэлгэтугъэн фае», — ишлонгъоныгъэхэр къыриотыкIыгъэх мэрым.

Форумым турпредприятие

200 фэдизмэ ялъыклоэм Урысыем ишъольтырхэм ыкIи йэкиб благъэм къарыкIыгъэхэр къеколIэгъагъэх. Аш ехъулIеу я ХХV-рэ Дунэе туристическэ къэгъэлгэгъонхэу «Зыгъэпсэфыплэхэмрэ зекIонымрэ. 2018 — 2019-рэ ильесхэр» зыфиорэр ыкIи конгрессэу «Стратегические вопросы и практические решения для внутреннего и въездного туризма в России» зыфиорэр Ѣызэхашгэгъагъэх.

Къэгъэлгэгъонхэм Кавказ

биосфернэ заповедникир ахэлэжьагъ, аш иэкспонатхэм туристическэ маршрут 23-рэ мыш зэрэццызэхэзагъэр, ахэм къушихъэтхыхэм, псыкъефэххэм уазэраращалIэрэр, псэушхъэхэр ыкIи бзыу лъэпкэ зэфэшхъяфхэр благъэу зэрэццыпльэгъухэрэр, къымафи гъэмами зыщыгъэпсэфын ыкIи зыщыпльыхын зэрэпльэкIыщтыр къыралотыкIыщтыр.

Заповедникым испециалистхэм явшшэриль шхъяаэ къэ

гъэлгэгъонхэм къащыдэхъууг — зыгъэпсэфаклохэр Кавказым къаклохэмэ щалъэгъун алъекIыщт постэур макетхэмкIэ, стендхэмкIэ, сурэтхэмкIэ арагъэлгээтугъэх. ХъакIэхэм зэхажыгъэх къэбархэм ащищ заповедникым ильесым ыкIе нэс объект заулэ къызэрэхагъэхъяжыщтыр. Дендрологическэ парк цэрыгоу «Дендрарий» зыцэмрэ «Южные культуры» зыфиорэрэх ахэм ащищых.

(Тикорр.).

Щыңыгъакыттыңыз

Свято-Илиинскэ чылысыр зыпкъ зэрэрагъэуцожыгъэм фэгъэхыыгъэ йофтхъабзэр Джэджэ районымкээ станицэу Дондуковскэм щыкъуагъ. А хүгъэ-шыагъэм пае Адыгеим и Лышъхъэу Къумпъыл Мурат Джэджэ районым исхэу чыристан диныр зылэжъхэрэм афэгушуагъ.

Джащ фэдэу Мыекъуапэрэ Адыгейимрэ яепархие иархи-епископэу Тихон, Адыгэ Республикаэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхъаматэу Владимир Нарожнэм, Адыгэ Республикаэмрэ Краснодар краимрэ ямуфтиеу Къэрдэнэ Аскэрбый станицэу Дондуковскэм дэсхэм шыуфас кнарахыгъ.

Цыифхэм къызэяуахы, ягушъхэлэжьыгъэ зыкъырагьээты зэршлонгъор ары. Республикаэм исхэу дин шошхъуныгъэ зицэхэм динир алэжынымкээ Республикаэм ихэбээ Иешхъэтхэм тапэкли ищыкИэгъэ амалхэр зэрэзэрахъащхэмкээ шъуз

шүфэс къараахыгь.
Адыгэ Республиком и Лы-
шхъэз Къумпыл Мурат йофт-
хъбзэм хэлажьехэрэм шү-
фэс къарихыэ зэрэхигъеунэфы-
кыгъемкіэ, Адыгейм ѿыпсэухэ-
рэмкіэ ар мэфэкышиоу, Цыиф
льэпкыыбэ зыщыизэдэпсэурэ ти-
республике гъэптытэйэнымкіэ
мэхъянцхю зинэ лъэбэкью ѿыт.

«Чылтысыр зылпкъ игъезуцожыгъэнимкэ ىептигэвр къафэхъугэе пстэуми, джыдэдэм аш зилахъ хэзышыхъэхэрэми «тхашьуегъэпсэү» ясэло. Йофышухэр зэрахъанэу цыфхэм aklyachi эзрагъэуу. Аш къынъэльгэйборэр аш фэдэ чылпахэр

гъэгугъэ сшюи-
гъуагъ», — къы-
lyагъ республикэм
и Пышъхъя

Къумпъл Мурат зэрэхигъеунэ-фыкыгъэмкіэ, республикэм илэшьхъэтхэм тапэкли ямурад динир зылжэхэрэм Іэптигъу арагъэгьютынэу. Республика хэбзэ илэшьхъэтхэр джыдэдэм Іэптигъу къафэхъухээ, Свято-Успенскэ кафедральнэ соборын Мыекъуапэ щагъэпсы, Свято-Никольскэ чылысыр поселкэу Тульскэм щашы. Адыгейим илэшьхъэтхэр кіээрофэхъугъэхэм тे-

чылысым ратындын
чылысхэм анэмыкىئү
и республикэм ша-

къеу кызыыхэкыгъэхэм ыкъи динэу алэжыырэм ямылъитыгъэу Адыгейим щыпсэурэ постэуми щылекъ амал дэгъу ягъэ- гъотыгъэныр ары. Лъэпкъ, дин шыхъэ чылысэу агъэкъэжыгъэр зэргъэльтэгъу, тапэкъ гъэ- къэжын Ioшлэнэу зерхахъщ- хэмкъэ протоиереев Александр Соболевым дэгүшьлагъ.

— Адигэ Республикасын тарбият-образование, дин зэгүрьыногыг эреспубликам щигъэлэгтэйэнэмкээ ехж цыфхэри 1994-ийн кытлфэхкүнүм тышэгугы. Адигэ Республикасын щигсэурээ цыф льэпкүхэм языкыныгъэ гээлэгтэйэнэмкээ тфэлъекырэр зэкээ тшлэн фае. Зэкэми тывзэкъоуцомэ ары ти-республике хэхьоногыгъэ едъэшын зытъекыщыр», — кылыгъагь Адыгейим и Лышхъяа.

Мыкъуапэрэ Адыгеймэр яепархие иархиепископэу Тихонэр Адыгеймэр Краснодар краимэр ямуфтиу Къэрдэнэ Аскэрбыйрэ республикэм динныр щызыләжъыхэрэм Іәптыләтъу зерафэхъурэм фәш! зэрэфәраззэхр республикэм ипащэ *palyagъ*. Мамырныгъэмрэ зыпкъитыныгъэмрэ тиреспубликэ къыштиухумәгъянхэм тегъепсыыхъэгъе *Ioххэм* тапэкки ахәләжъянхэм зерафэхъязырхэр ахэм *къалыагъ*.

Адыгэ Республикаем и Пы-

Адыгэ Республика и Лышъхэ

Сурэлхэр А. Гусевым тыри-
хыгъэх.

Адыгэ культу́рэм и Маф

2018-рэ ильэсүм шэклогьум и 29-м адыгэ культурэм и Мафэ тиレスпубликэ щыхагъэ-унэфыкыщт.

Іофтхъабзэм хэлажьэхэрээр сыхьатыр 9.00-м АР-м и Къэралыгъо филармонион щатхыщтых. Адыгэ күльтурэмкээ Іашлагъэхэмрэ лъэпкъ Іепэцьсэхэмрэ сыхьатыр 9.00-м къыштэгъязьагъэу 10.30-м нэс мыш къышагъэльгъоцтых. Адыгэ күльтурэм и Мафэ мэфэкі шыккэм тетэу сыхьатыр 10.30-м Къэралыгъо филармонион къышызэуухыщт. Театрализованнэ къэгэлъягъони мыш шыккэмт.

Сыхъатыр 13.00-м къыштегъэжьагъэу 14.00-м нэс апэрэ секцием Ioф ышшэцт. «Нарт эпосынрэ адыгэхэм чыыгхэр зэрагъэлъап!эхэрэмрэ» зыфиорэ къэгъэлъэгъонэу Адыгэ Республиком и Лъэпкъ музей къыштыззуахыщтм нэуасэ зыфашыщт. Сыхъатыр 14.00-м къыштегъэжьагъэу 15.00-м нэс ятлонэрэ секцием Ioф ышшэцт. Адыгэ цыем тарихъеу пыльым эншагъэлъозашт (адыгэ шулашхар къалъэгъоштыкъ).

зыщагъээзьэт (адыгэ шъушашхэр къагъэлъэйштых). Адыгэ Республикаэм и Лышыхъэ зыхэлэжьэт Іэнэ хураеу лъэпкэ зэгурыногъэр Адыгэ Республикаэм щыгъэпытэгъенымкэ къэралыгъомрэ граждан обществэмрэ мэхъанэу ялэм ехъылгагъэр АР-м и Правительствэ зычэт унэм шынажаашт.

Лъэпкъ журналистикэм инепэрэ инеушрэ

Зэлукъешхоу джырэблагъэ щылагъэр ары зыфэгъэхыгъагъэр. Лъэпкъ политикэмрэ цыиф лъэпкъ зэфэшхъафхэм азыфагу иль зэпхыныгъэмрэ альэнкъокъэ нэбгыришъэ пчагъэ ащ къеколлагь.

Шэкюгъум и 22-м Москва Ѣыкъогъэ ятлонэрэ зэлукъешхом къэбар жъугъэм ишъольыр амалхэм ялыхохэр, журналистхэр, къералыгъо къулькъухэм, лъэпкъ культурнэ обществэхэм, Урысые Федерацием ишъольыр 50-мэ яапшъэрэ еджаплехэм ялыхохэр хэлэжьагъэх. Адыгейим Ѣыцкъэ ащ щылагъ гэзетэу «Адыгэ макъэм» иредактор шхъалэу Дэрбэ Тимур.

Зэлукъэр зэхэзыгъэхэр лъэпкъ журналистикэм ипашхэмрэ къалэу Москва лъэпкъ политикэмкэ Ѣыкъи цыиф лъэпкъ зэфэшхъафхэм азыфагу иль зэпхыныгъэхэмкэ и Департаментрэ. Іэпилэгъу афэхүгъэр Президентым дэжь Ѣызэхэцгээ Советэу цыиф лъэпкъ зэфэшхъафхэм язэпхыныгъэхэм афэгэзэгъэр ары.

Мы форумын тэгээпсихъяа эхэсигъо Ѣыкъи Ѣофыгъо зэфэшхъафхэм секциехэм ѡатгүйгээхъэх. Ахэр дискуссионнэ чыплищэу зэтраутыгъагъэх. Урысыем Ѣыпсэурэ цыиф лъэпкъ зэфэшхъафхэм абзэкъэ къидэкъыхэрэм яоффхэм язитет, ашкэ опытэу ялэхуяа, Урысыем иапшъэрэ еджаплехэм лъэпкъ Ѣофыгъохэмкэ журналистхэр къащыгъэхэзьыгъэнхэр, федеральнэ Ѣыкъи шхъольыр СМИ-хэм яэтнокультурнэ организациехэм яоффшэн

ифакультет идеканэу Елена Вартановар.

«Мынг фэдэ зэлукъешхохэр мымакъэ зэхатщэх хууль. Ау тэ тизэлүкэ хэушхъафыкъигъэу Ѣыт. Ильесэу икыгъэм къизэригъэлэгъуягъэмкэ, лъэпкъ Ѣыкъи шхъольыр СМИ-хэм язэлүкэ ѡаштэгъэ унашьохэр унэшьо къодьеу къэнагъэхэп. Ахэр Ѣызэнгъэм пхырышгъэ мэхъух. Лъэпкъ Ѣофыгъохэм япхыгъэу журналист ныбжыгъэхэм Ѣоф эзрадашгэштимкэ программаикъэхэр зэхэтгэгъеуко Ѣыкъи

хэу Ѣылагъэхэм якъеуххэмкэ предложение заулэ нахь къахаагъэшгээ, ахэр лъэпкъ СМИ-хэм яххъоныгъэ епхыгъэу Ѣытых. Зэкэми Ѣыдьрагъэштээр а Ѣофыгъомкэ къералыгъо

къидэлтыгъэу ар гъефедэгъэныр. Джары кадрхэм ягъэхэзырын Ѣофыгъо шхъалэу мы зэлукъэм къыщаатыгъэхэм Ѣыкъащыгъэгъэр. Редактор шхъалэу Адыгейим къикыгъэ

Дэрбэ Тимур игью ылъэгъуягъэлэпкъ СМИ-хэм яредакторхэмрэ я журналистхэмрэ ялэпилэсэнгъэ хэгъэхъогъэнхэмкэ курсхэр зэхажэнхэу. Зэкэми аш къидьрагъэштээр. Мынг да��о Ѣэрэхагъэунэфыкъигъэмкэ, журналистикэм нахь къыхэшгээнхэмкэ мыльку къэгъэгушууми мэхъэн гъенэфагъэ илэу Ѣыт.

Федеральнэ программэ штэгъэн зэрэфаар ары.

Мынг тедзэ мы Ѣофыгъо къыфыгъэгъэгъэнхэм ыууж уитынм къидельтээ зэришгээгъэм тэтэу, бгъу пстэури

Лъэпкъыбзэхэмкэ тхэхэрэ журналистхэм ялэжьапкэ хэгъэхъогъэн зэрэфаар, бзитуукэ тхэхэрэм къэгъэгушу тедзэхэр афэшыгъэн, лъэпкъхэм абзэкъэ тхэн зыльэкыи журналистхэр

зэрээхэшгээр ары анахьэу къызьщыуцугъэхэр.

Пленарнэ зэхэсигъо къызьщыуцугъэхэр лъэпкъ политикэмкэ Ѣыкъи цыиф лъэпкъ зэфэшхъафхэм азыфагу иль зэпхыныгъэхэмкэ Департаментэу Москва Ѣылэе илаштэу Виталий Сучковыр, лъэпкъ журналистикэм и Гильдие ипрезидентэнтэу Маргарита Лянгэ. Урысыем ижурналистхэм я Союз итхаматэу Владимир Соловьевыр, Урысые Федерацием и Президент и Администрации Иэктоц политикэмкэ и Гъэлорышланлэ лъэпкъ политикэмкэ и Департамент илаштэу Татьяна Вагинар Ѣыкъи Москва дэт университеты журналистикэмкэ

Ѣызэнгъэм пхырытэшгэх. Хэгъэгум ишъольыр 14-мэ яуниверситет шхъалэхэм тирягъусэу пшъерильзэу ашкэ къеуцухэрэр зэшотэхых. Урысыем Ѣыпсэурэ лъэпкъхэм абзэкъэ къидэкъыхэрэм къералыгъо-общественне Иэпилэгъу тызэрафхэштэхим ямалыкъехэм тальхэхъу. Ти Хэгъэгушо Ѣыпсэурэ цыиф лъэпкъ зэфэшхъафхэм яшынакъэ фэгъэхъыгъэу нахь гъэшгэгъонэу, цыифхэм агу къинэжъэу зэрэтихэштэхим тиоффшэгъуухэр фэтигъасэх Ѣыкъи къетэгъэгушуух», — ипсалъэ къышыгъэшгээгъээгъэлэпкъ журналистикэм и Гильдие ипрезидентэнтэу Маргарита Лянгэ.

Дискуссионнэ зэхэгүйгэгъу-

зыщагъэхъазырыштхэ ашьэрэ еджаплехэм бюджет чыплехэр къафыгъэгъэгъицээн зэрэфаем Ѣыкъи нэмыхохэм ягугу ашыгъ.

Анахьэу зэдэгүшгээгъум ильхъан къыхагъэшгэхэм Ѣыкъи ашыц граждан обществэвэ иинститутхэм азыфагу зэгуройнгъэ илтынэмкэ лъэпкъ СМИ-хэм яфэмэ-бжымэу атырихъэрэмрэ ахэм мэхъанэу ялэмрэ яоффыгъо. «Неп лъэпкъ тедзэгъуухэу къидэкъихэрэм япшээрыль шхъалэ — цыифхэм къэбарыр алтыгъэлэссыгъэнэр — зэргэцакъэрэм да��о лъэпкъ культурэр, бзэр къэгъэнэжыгъэнхэмкэ, цыиф лъэпкъ зэфэшхъафхэм азыфагу иль зэгуройнгъэгъэр гъэпилэгъэнэмкэ мэхъанэшго зиэ амалэу Ѣытых», — къыхигъэшгээгъэзетэу «Адыгэ макъэм» иредактор шхъалэу Дэрбэ Тимур.

Редактор шхъалэм иоффшэгъухэр Ѣыгъэзогъэхэр ежь иоффшэнкэ опытэу Иэктоц хууль Ѣыкъи республикэм икъералыгъо хэбзэ къулыкъухэм яшуагъэ къазэраагъэштээрэм, Адыгэ Республиком и Лышхъэ гъэзетэу «Адыгэ макъэм», мы ильэсийм зыныбжь ильэс 95-рэ хууль Ѣыкъи республикэм икъералыгъо хэбзэ къулыкъухэм яшуагъэ къазэраагъэштээрэм, Адыгэ Республиком и Лышхъэ гъэзетэу «Социалистическе Адыгееве» ар Ѣытыгъ. Джи ильэс 95-кээ узекъэлэбжэхъм Ѣылагъэгъэр «Адыгэ макъэм» эхы. Цэу илэми имэхъанэ диштэн фауэ мэхъу. Арышь, ижыре адыгэ гъэзетэу лъэпкъыбзэмкэ къыдэкъырэм Ѣынэ зытиригъэштээр уахтэм диштэу, ау аш да��о лъэпкъ нэшанэр къыгъэнэжызэ, къыхиутыхэрэмкэ лъэпкъыбзэр, лъэпкъ культурэр шу аригъэлэгъунхэр ары.

Къералыгъо пхыришгээ лъэпкъ политикэм тэрэзим ишуагъэкэ лъэпкъ СМИ-хэр обществэвэренэ зэришгээгъэштэхэм ицихъэ зэрэтельтэр Дэрбэ Тимур къыуагъ. Ау къидэкъырэм ашылажьэхэрэм ялэпилэсэнгъэ, уахтэм къыгъеуцурэ Ѣофыгъохэр цыифхэм ашлэгъэштэйнхэу агъэпсэн зэрэльэгъырэм ар бэкэ елтыгъигъ.

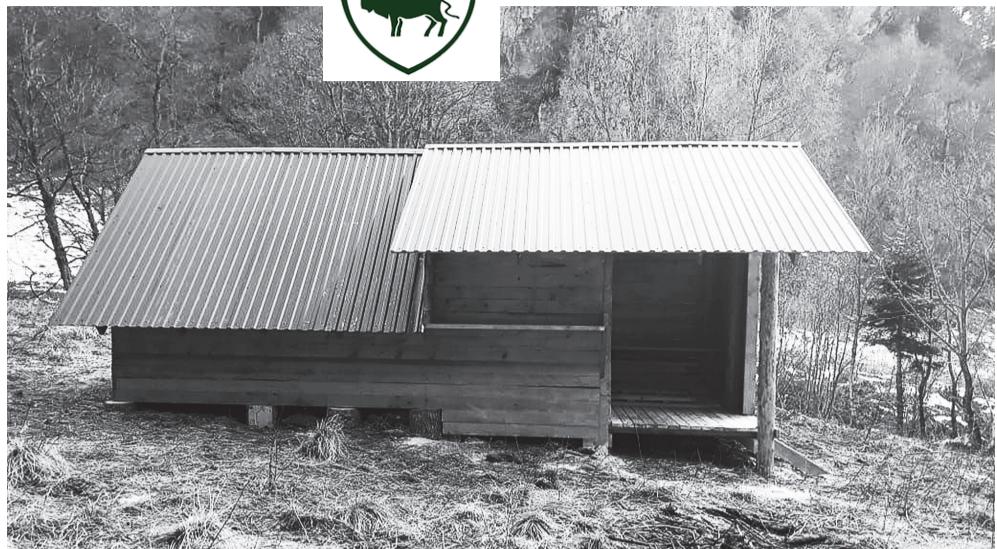
УнакIэр ящиkIЭГъЭ ШЫПКЬ

Кавказ заповедникымрэ чыюпс паркэу «ТхачIэшхомрэ» ягунацкъэ дэжь щитыгъэ чэл зэхэпцаагъэр жы хууѓагъэ, бгэфедэным тегъэпсыхажыгъагъэп. Ащ ычыпIэкIэ пхъэм хэшыкыгъэу къэралыгъо инспекторхэмрэ шенныгъэлэжхэмрэ апае унэ пытэ цыкIу агъеуцугъ.

«Умрилово» алоэ а чыпIэм еджэх. ТалэкIэ мэз гъехъунэри кылбагъехэ мэзхэри промышленник чанэу Умриловым бэджэндэу ыштэхи, мэз кыщигъекыщтыгъ, чыгхэм альыпльэштыгъ, ыгъэфедэштыгъ. Джы ащ чыгхэр щыраупкIыжхэрэп, кыщаагъэгъунэх.

Унэу ашыгъэр фабэ, чэштир щипхынкIэ

щынагъоп. Заповедникым иофышIэхэм ар ящиkIЭГъэ дэд, мэзхэр къалпъыханхэу, псеушхъэхэм альыпльэнхэу ахэр бэрэ мэзыим хэхъэх. Мы чыпIэр псеушхъэхэм кымафэр зыщирхыхэрэм ашыщ, арышь, рейхдэм ахэлажьхэрэр ахэм апэблагъехэу унакIэм джы кыщуцуухээ ашыщт.

Гъэмэфэ зекIо гъогухэр зэфашигъэх

Күшхъэхэм кыашучыыгъ, чэштирэ кыащгэшты, оси кыащесыгъ. Гъэмэфэ цыфхэр зэрыктоштыгъэх маршрутухэр щынагъо хууѓэх.

Ащ кыххекIэу, Кавказ биосфернэ заповедникым ипресс-къулыкъу кызэриоремкIэ, шэкюгъум и 21-м кыщегъежьагъэу гъэмэфэ маршрутил зэфашигъ. Ахэр «КПП Узруп — КПП р. Белая» зыцIэр зэрэштиэу, «Через приют Водопадный к Черному морю», «Через приют Фишт к Черному морю», «Вокруг горы Фишт» зыфиоххэрэр архы.

Кымафэр зикIыкIэ эколого-туристическэ маршрутухэр кызыщизэуахыжы

щтхэ пальэмкIэ пресс-къулыкъум макъэ кыгъеуцт.

Күшхъэхэм мэзхэмрэ зикIасэх туристихэм бэшлагъэп кыазыралогъагъэр маршрутих апэу зэрэзэфашырэр. Ахэр хыушъюм, псыкьефэххэм, мэзгэхъунэхэм, нэмийкI чыпIе гъэшэгъонхэм яклялэштыгъэх.

Кымэфэ уахтэр кыэсигъ. Зыгэпсэфаклохэм осыр, күшхъэбгхэр джы къяжэх. (Тикорр.).

Къэлэ прокуратурэм къеты

Пальэ фагъэнэфагъ

Къэралыгъо ыкIи мыкъэралыгъо эксперт учреждениехэм хыкум упплэкIунхэр зэрэгзакIэхэрэ шапхъэхэр къэлэ прокуратурэм ыгъэунэфыгъ.

КызэрчIэштыгъэмкIэ, учреждениехэм ашыщ а упплэкIунхэр ышынхэмкIэ ишыкIЭГъэ пкыгъохэр икью имыIэхэу агъеунэфыгъ. Шапхъэу ыукууагъэр охтэ гъэнэфагъэм кыкIоц дигъэзжынэу пащэм фагъэптигъ.

ЛэжъапкIэр игъом аратыгъэп

Цыфхэм ялэжъапкIэр игъом ыкIи икью аратыжьымэ къэлэ прокуратурэм ыуплэкIугъ. Муниципальнэ предприятихэм ашыщ ытэгээ 38-мэ мы ильэсым ишишхъэу мазэ сомэ мин 500 фэдиз лэжъапкIэр арамытыгъэу кыхагъэштыгъ.

Ащ фэгъэхыгъэ тхыгъэхэр Адыгэ Республикаам иофшIэнэмкIэ и Къэралыгъо инспекции ратыгъэх, лажэ зилэхэм административнэ пшэдэкIыж арагъэхыщт.

Хэбзэнчъэу Ioф ашIЭ

Цыфхэм къатхыгъэ лэжухэм лъансуу яIэр къэлэ прокуратурэм зэригъэшигъ.

ЗэрагъэунэфыгъэмкIэ, ашьэрэ гъэсэнгъэ зэрагъэгъотыгъэу къэзигъельэхъорэ документхэр зыщэрэ сайтигъумэ

шхъафитэу Ioф ашIЭ. Ахэм яофшIэн зэпигъэугъэнэм фэгъэхыгъэ лъэхъильхэр хыкумым IэкIагъэхъагъэх.

Шъиунэ кадастэрэ учетым хэтмэ зэрэзэжъугъэшIэштыр

Сыд фэдэрэ амыгъэкощыре мылькуни, унэри ахэм зэрахэтэу, амыгъэкощыре мылькумкIэ къэралыгъо реестрэ зыкIым кыхэтхыгъээр аш чыпIэ кызифагъэфедэ. Кадастэрэ паспортыр е амыгъэкощыре мылькумкIэ къэралыгъо реестрэ зыкIым кыхэтхыгъээр ашээхэнэймкIэ кызифагъэфедэнхэ альэкIыщт:

1. Кадастэрэ картэр.

Кадастэрэ картэр Урысыем 2010-рэ ильэсым юнэхээштэй кадастэрэ зыкIым кыхэтхыгъээр аш чыпIэ кызифагъэфедэ. Кадастэрэ паспортыр е амыгъэкощыре мылькумкIэ къэралыгъо реестрэ зыкIым кыхэтхыгъээр ашээхэнэймкIэ кызифагъэфедэнхэ альэкIыщт:

2. Рореестрэм исайт.

Рореестрэм исайт иханхэшь, адресыр е мылькуни зэрахэтэу, кызийхэхъан альэкIыщт. Аш пае ичыгу Iахь зыдэштиэ чыпIэр ежь-ежырэу картэм кыщигъотын е электрон амалхэр кызифагъэфедээ, иунэ кадастэрэ учетым хэтмэ зэригъэшэн ылъэкIыщт.

3. Пшэрылыбэ зыгъэцкIэрэ гупчэхэр.

Унэр кадастэрэ учетым хэт-хэмийтэм хынхэшь, адресыр е мылькуни зэрахэтэу, кызийхэхъан альэкIыщт пшэрылыбэ зыгъэцкIэрэ гупчэхэр зафагъазэмэ. МФЦ-м иофышIэнэфэгъэ мафэм шууекIалэмэ, шууицикIэгъэ документхэр кышишуйтиштых. Ау электрон документмэ шуузыфэнхэр, ведомствэм шуумыкIоу, шууиэлектрон почтэкIэ къэралыгъо реестрэ зыкIым кыхэтхыгъээр кышишуйтиштых.

4. Кадастэрэ палатэм иофисхэр мыш фэдэ чыпIэхэм ашылэхэр:

- къ. Мыекуапэ, Жуковскэм иур., 54;
- Мыекуопэ район, п. Тульскэр, ур. Школьнэр, 24;
- Тэххутэмькье район, къ. Тэххутэмькуюай, Шэумэнэм иур., 17/1;
- Джэджэ район, ст. Джаджэ, ур. Почтовэр, 38;
- Адыгэкаал, ур. Советскэр, 2;
- Кощхэблэ район, къ. Кощхабл, Лъэпкъхэм язэкъошныгъэ иур., 57;
- Шэуджэн район, къ. Хыакурынэхъабл, Шэуджэнэм иур., 14;
- Теуцожэ район, къ. Пэнэжыкуюай, Ленинэм иур., 71.

Амыгъэкощыре мылькуни учетым хэмийт зыхууцкIоу, паспортыр зыдэштиэ гъэуцтэй МФЦ-м зыфэжкIоуээн фе. 2018-рэ ильэсым иапэрэ къэлээныкъо капитальнэ псеольэ 6000-у республикэм итхэм яхылгээхъэр амыгъэкощыре мылькумкIэ къэралыгъо реестрэ зыкIым рагъэхъагъэх.

Нэмикеу зэхащэшт

Урысые Федерацаем просвещениемкэ иминистрэу Ольга Васильевам кызэриорэмкэ, 2020-рэ ильесым кышегъажьагэу кэлэеогъаджэхэм яшэнэгъажэхэр зэраупльекурэ шыкээр (аттестациер) нэмикеу зэхащэу аублэшт. Шыпкъэ, непэ-неущэу а шыкээм куачэ илэ хүщтэп.

Сыд фэдэшта джы аттестациер? Ар льэнкъо заулэу зетэфыгъашт. Ау анах мэхъанэ зиэштия оценкхэр зэрагъезуущтхэ зэикл федеральна материалахэр арых. Ахэм кэлэеу ЕФОМ-хэр араоштыа. Апэрэмкэ а бувхэхм къарыкъирэр гурыогъуа хүщтими, етланэ ЕГ-м цыфхэр зэрэсгэхэм фэдэу аши есэжьищтхэ ары зэхэшаклохэм зэраорэр.

Экспертхэм кызэриорэмкэ, кэлэеогъаджэм иурок видеом тетхагъеу ар зуулэе тэштхэхэм афагъехьышт. Ипредметкэ тестхэр ытхынх ыкы егээджэнкъе технолоийкэр ыгъе федээ, ежыри, кэлэеогъаджаклохэри хэлжэхэхээ, кейс зада-чэхэр кышынх фае.

Кэлэеогъаджэхэм яттестац игъехъазырын УФ-м просвещениемкэ и Министрствэ имызакью, Рособрнадзори тоф дешэ. Гъецэкленхэр кэлэеогъаджэхэм афагъехъазырых.

Адыгэ Республика и Къэралыгъо аттестационнэ комиссие кызэршытуауауаимкэ, аштетэу кэлэеогъаджэхэм яшэнэгъажэхэр аупльекунхуу зырагъажагъэр 2016-рэ ильесыр ары. Тэ тиеспубликэ ашнэбгырэ зырызхэр апэрэ ыкы ятлонэрэ ильесхэм ахэлжагъах. Ау джырблагъе Урысыем щыкъогъо аттестац хэлжэхэнхуу хуугъеп.

Зэхэшаклохэм кызэриорэмкэ, мыш фэдэ уппльекукээм

пшъэрэйлъеу илэр кэлэеогъаджэхъыбайхэр къыхигъэшынхэш агъэпщиинхуу арэп, еджаплэм нах дэгъо егээджехэнр щизэхэшэгъеням пае нах. Аш елтыгъеу кэлэеогъаджэхэм яшэнэгъажэхэр непэрэ мафэм дештэхэмэ зэгъашэгъэн фае альйтэ.

Мыщ фэдэ уппльекунхэр апэу УФ-м ичыпэ 19-мэ зашцэл, ахэм кэлэеогъаджэхэри, а сенхьатыр къыхэзыхыгъажэхэ студенхэри ахэлжагъажэх.

2020-рэ ильесыр къэмисыз з оценкхэр зэрагъезуущтхэ материалыхэр агъэхъазырынх фае. Предмет пэпчыкэ а материалыхэм язэхэгъеуон ыкы яупльекун (апробацием) джыдээм тоф дашэ.

Мы мазэм ыгүзэгум аш фэдэ аттестац Урысыем ичыпэ 68-мэ ялтыклохэр хэлжагъажэх. Зэкленхэр кэлэеогъаджэ мин 20-мэ яурокхэр видеом тетхагъехэхэм экспертихм алэклагъажагъах. Предмет шхъаалхэмкэ агъэхъазырыгъе федеральна материалыхэм аттетэу урысы-бзэрэ литературэмрэкэ, хвисапымкэ, тарихымкэ, обществ-вознаниемкэ, экономикэмрэ правэмрэкэ урокхуу кэлэеогъаджэхэм атагъажэхэр зыупльекущтхэм алэклагъажагъах. Адрэ предметхэу еджаплэм ашаклу-хэрэмкэ федеральна материалыхэм джыри тоф адашэ.

Рособрнадзорын зэрильтиэрэмкэ, кэлэеогъаджэм тоф зышишээрэ чыпилери, еджаплэм

изытти, нэмикеу лъэнкъохэри кыдалтытэштих. Гушилэм пае, еджаплэм къоджэ цыклюм дэтымэ в къэлэшхом ар щилемэ, кэлэеогъаджэм амалэу илхэр, тоф зэришээрэ ильес пчагъажэх экспертихм кыдалтытэнх фае. Етланэ мыш фэдэ уппльекунхм хэлжэхэр кэлэеогъаджэ пэпчь ишлэх къыриоленеу зэхэшаклохэр къялхэуух.

Аттестац икъыгъельэгъон фае кэлэеогъаджэм пчагъажэх тоф зишилэрэ. Ар видеом тетхагъэнэу щит.

гъэхыгъ. Щиленгъэм къыхэхыгъе чыпилэр къеты. Гушилэм пае, пчагъажэ тэрэз зытимыгъотыгъе унагъом къыкыгъе пшъэшэхъыер еджаплэм къэлэхэр, ар классын ыштэрэп. Сыдэуштэу аш тоф зишилэрэ уфхэхуута укэлэе-гъаджэмэ? А гъэцэкленхэм икъэшын мэфэ зэфшхъафхэм аттэлтигъеу сихъатипл тифэ.

Джырэ нэс щиленгъе аттестац икъыгъельэгъон хохтабэ текуадэу тоф зишилэрэ къымитэу экспертихм непэ альйтэ. Тхыльэу аугъоин фае хуурэр бэдэд.

гъаджэхэр яшэнэгъе зыфэдэр ыкы еджаплэм къычэкыгъхэм яшошхэр. А тхыльхэмкэ зэкленхэр анахыбэу балли 100 кэлэеогъаджэм къыхын фае. Аш щиленгъе 60-р федеральна материалыхэм къаклэклонэу щит, балл 20-р кэлэеогъаджаклохэм къатышт, еджаплэм егээджэн тоф зэрэшызэхэшэгъе шыкленхэм баллтиф тифэшт, етланэ амалэу илхэмкэ къыхын юльэкышт.

Непэ федеральна материалыхэм экспертихм зэхагъеуа-гъхэм кэлэеогъаджэхэр яшынкъеу ядхэ, атгүшьиэх. Ахэм яшошхэм просвещениемкэ Министрствэ конференцииу зэхищэштим щатгүшьиэштих.

Вице-премьерэу Татьяна Головокам кызэриуагъэмкэ, зэхокыныгъехэу аттестац иэхэшэн фэххуутхэм апэ-хууханэу сомэ миллиард 15 Лъэпкъ проектэу «Гъэсэнгъ» зыфирэм хэтэу къатуущицт. УФ-м просвещениемкэ иминистрэу Ольга Васильевам кызэриорэмкэ, Урысыем ире-гион пэпчь кэлэеогъаджэм илэ-пэлэсэнгъе зыщихгъехъошт-хэ, зэпымыу тоф зишилэрэ гупчэхэр къащызэуахыштых. Ахэр шээнгъехэм зыщаагъэхъохэр институтхэр арых нахыбэу зыщагъэпсыштхэр.

Рособрнадзорын зэрильтиэрэмкэ, кэлэеогъаджэм тоф зишишээрэ чыпилери, еджаплэм изытти, нэмикеу лъэнкъохэри кыдалтытэштих. Гушилэм пае, еджаплэм къоджэ цыклюм дэтымэ, е къэлэшхом ар щилемэ, кэлэеогъаджэм амалэу илхэр, тоф зэришээрэ ильес пчагъажэх экспертихм кыдалтытэнх фае.

Аш урок заулэ ыубытын ыльэ-кышт. Мыщ къыхеуытэ пчагъажэхэр лъэнкъо зэфшхъафхэр. Гушилэм пае, кэлэеогъаджэ пэпчь кэлэеогъаджаклом eklonlakl къизэрфигьотырэр, еджэнэм ар зэрфишэрэр, зэрэкингъэгушурэр, кэлэеогъаджаклом къылэкхъэрэ информац и зэхифын зэриль-кырэр ыкы нэмикеу.

Аужырэ гъэцэкленхэр «кэлэе-гъэдэж кейсийм» икъэшын фе-

тланэ чыпилэу аттестац икъыгъорэм ельтыгъеу баллэу регионхэм къащахын фаер зэтэфэрэп. Зым кэлэеогъаджэм курсхэр зерикугъехэр, сертификат пчагъажэу илэр къыщидальтытэ, адрэм ахэм мэхъанэ шааратырэп.

Непэ аттестац икъыгъорэм тхыльиц нынэп ыулагъоиштэр — тоф зишилэрэ еджаплэм къыщыратырэ справкэр, кэлэеогъаджакло ри-

Еджэпэ зэтегъэпсыхъагъ

Урысыем хэгъагу клоц тофхэмкэ и Министрствэ иуниверситетэу Краснодар дэтэм чэхъаштхэм якъихэхын мэхъанэшхо щыратэу пыльых. Чэхъэгъур къэмисыз зрагъажэш, ильес еджэгъум къыклоц краим ыкы Адыгэ Республика и ягурыт еджаплэм ачэсхэм университетым тофышилэхэр алоклэх, сэнхьатым икъихэхын ехыллаагъеу гушилэгъу афэхъух.

Аш фэдэу мы мафэхэм университетым илъыкло Ирина Шаповаловар АР-м гъэсэнгъэмрэ шээнгъемрэкэ иминистрэу Кэрээ Аңаур lyklar ыкы Республика икъэлэеогъаджаклохэм зэууклэгъухэр адирялэнхэмкэ планэу университетым зэхигъеуацагъэм щигъэгъозагъ. Министрэм ар игъо ыльытагъ.

Университетыр анах зэтегъэпсыхъагъэ ашпшэрэ еджаплэм Урысыем итхэм ашыц. Аш къэралыгъом лъэшэу ынаэ къытырэгъеты. Еджаклохэм шуушаэу ашыгъыщир, общежитиер, медицинэ ылэгъэгъур ылкэ хэммыльэу аргэгъэхэр. Ахэм анамыккэ ашпшэрэ еджаплэм стипендиихэр зэрааша-

ратыхэр яхьшэе тофышилэгъу къарагаты. Етланэ Урысыем и МВД исистемэ хахъехэрэ учрежденихэм афэдэу зянэ-зятэхэр зимишэхъе курсантхэр ильес еджэгъум ыуух каникулым клохэ зыхъукэ, зэтгыюу а системэм илэжээпкыц фэдэз ахьшэе араты.

Дэгъоу еджэхэрэ курсантхэрэдээжэмкэ ыкы спортымкэ гъэхъагъажэхэр зишилэрэ апэе УФ-м и Президент истипендиэмы еджаплэм щагъэнэфагъ.

Зянэ-зятэхэр зимишэхъе университетым щеджэхэрэ щигъын, цуакъе ыкы ящиагъажэх нэмикеу пкыгъохэр ращэфынхэу ахьшэе араты, ар ильескэ узкленхэмэ сомэ мин 87-м ехъуштгыгъ.

Университетыр еджэпэ зэтегъэпсыхъагъэ щит. Зынхэхэрэ унэхэм, лаборатори-хэм, общежитиехэм, шхаплэхэм, спорт площадкэхэм, полицье сэнхьатым зызыыша-фынхэрэ чыпилэхэм гектаришээ пчагъажэ аубыты. Егээджехэм изхэшэнхэм мэхъанэшхо ял

лаборатори ыкы хэшүхъа-фыкыгъеу гъэпсыгъажэх кабинетхэм, компьютернэ классхэм, информационнэ технологиехэм комплекс псаухэм, полигонхэм, щэриоплэ чыпилэ зэтегъэпсыхъагъажэхэм. Аш фэдэу непэ университетым лекции къызышдэхэрэ зал 27-рэ, аудитории 120-рэ, еджэпэ-методическэ кабинет 16,

компьютернэ класс 12 (ахэм компьютер 950-рэ ачэлт), зы компьютернэ Гупчэ ин илх.

Сэнхьатым зызыыша-фыкыгъажэхэрэ егээджехэм базэри дэгъоу зэтегъэпсыхъагъ. Еджэ-нэир лъэнхыуипшыкэ мыш щизэхшээ. Университетым чахъехэрэ дээ кулыккур аш лыпытэу Ѣрагъажагъеу альйтэ.

Нэклюгъор зыгъэхъазырыгъэр СИХЪУ Гощнагъу.

Республикэ шІэныгъэ конференциер

Адыгабзэм ыкӏи бзэшӏэныгъэм игьашӏэ афигъэшьошагъ

Гуманитар ушэтынхэмкээ Адыгэ республикэ институтэу Т. Кэращэм ыцэ зыхырэм шэныгэе конференциеу «Кавказология: история и современность» зыфиорэр щылагь. Ар зэлъашэрэ шэныгэлэжь инэу, филология шэныгэхэмкээ докторэу, Урысые Федерациием шэныгээмкээ илофышэшхоу, ильэс 60 1эпэ-цыпэм наукэм пылтыгьэу Зеклогьу Уцужыкьо Сэфэр ыкъор кызыыхъугъэр ильэс 90-рэ зэрэхъугъэм фэгъэхыгъагь.

Зигъо Йофыгъомкіе Йофтхабзэм ежъ институтым, Адыгэ къэралыгъо университетым ыкъи Къэбэртэе-Бэлькъарым къарыкъыгъэхэ шІенныгъэлэжъхэм ашыщхэр хэлэжъагъэх.

Конференциер гуманитар уштэйнхэмкэ Адыгэ Республика институтэу Т. Кірашэм ыці зыхырэм идиректорэу, философие шлэнгізъехэмкэ докторэу Лішукъу Адамэ кызызэуихыгъыкыи зеришагъ.

— Непэрэ зэхажьэр зыфгээхьыгъэр адыгэ лъэпкъым зафэу фэлжэхъэгъэ шэнэгъэлэжь цэрилоу Зеклогъу Уцужыыкъу, — къытуагъ аш, — ильсисипш пчагъээм юфышхо ышагъ бзэм-

кэ гъэзагьэу; шлэнгыэ-гъэсныгъэ дэгүү лэкілтыгъ; куоу члэлабээ, бзэ хабзэхэр, нэшанэхэр ыгъеунэфыгъэх; адигабзэр лъэныкъуабэкіэ къытхыхъагъ, шлэнгыэкіэ ыгъэбаагъ. Мы дунаим тетыгъэмэ, лъэшэу игопэштыгъ итворческэ лэжывыгъэ тыльыпльэу, зэхэтфэу, зердгъефедэрэр. Непэрэ конференциер бзэм ифэныкъуагъэхэм тынаиэ атетэзыгъадзэу ыкыи ахэм ядэгъэзыжынкіэ шлэгъэн фаер къызыгъэльтагьоу сэлтьите.

Пленарнэ зәкәсүгъом гүштің шықылдауынан кейнештесе
шықылаңы «Зекіргө Уңаңызғың иштеп тұнғанынан

Зекігбұ Уцужықың мәкүү-
мәшүшіші 1928-рә илье-
сым кызызэрещыхъуға, кыза-
джеу Къэззеныхъуа зэрещыцир,
сабый дәдәу, ильеси 6 хъугъе
къодыуе убләпілә еджапіләм
Чіхъэгъаяғъеми, зыхесхәм къа-
хәщәу, шілгъюші дәдә еджәныр
кыфхъоу, ильесиплі еджәгъу
уахътэр ильеси 3-кілә зәригъе-
цекілагъер ыкін ағъекоши, нахъ
ыпшъэрә класс зәрагъектуагъер,
тыдэрә еджапілә — гурыт, ашпъе-
ре ыкін аспирантурәми дәгъу

дэдэу зэрашеджагъэр, акъылышоу, шэнышоу шлэнэгъэм зызэрэльшигъэр, ныдэлъфыбзэ-адыгабзэр зэрилэтыштэу, зэриухъумэштэр игугоу сыйдигъи аацкэлофышо зэрилэжкыгъэр Сурэт күргээтхъыгъ. 1967-рэ ильэсүм кандидат диссертаци-ер темэу «Система склонения в адыгейском языке» ыкы 1989-рэ ильэсүм темэу «Основные синтаксические структуры в адыгейском языке» зыфило-хэрэмкэ кызызериушыхъатыгъэхэр кыыхигъэштыгъ. 1950-рэ ильэсүм кыышыублагъэу Адыгэ научнэ-ушэтэкю институтын зэрэлүүтгъэр, адыгабзэр фонетикэм кыщежжьэу бгыу пстэум-кэ — морфологиэмкэ, синтаксисымкэ, лексикографиэмкэ, орфографиэмкэ ывшэштызэ, тхыгъэ ыкы тхыль дэгүубэ кызэрэхиутыгъэр күргээтхъыгъ. Зэльашыэрэ шлэнэгъэлэжкхэм — Н. Яковлевым, Г. Турчаниновым ягъусэу бзэлофыгъо инхэр зэрээшүахыгъэм кыщущуцугъ. Зеклогоу Уцужкыкъо иадыгэ лъэпк гушхъэктэн

Іоғығыуо кылайтыгъэхэм, ѩеч хэмьлытэу, адыгабзэр лъагъекотагъ. Сыдрэ лъэнүкъоки Уцужыкъ щысәтехып!. Цыф зэкіұбытагъяу, зэгъэзәфагъяу, зыфесактыжъяу, цыхъе зыфыуингъашыу — іофшіеклошхуагъ. Кылтхэт ыккі кылтхетыщт. Илоғшлагъэхэр егъашым адыгэм фелжэкъэштых», — къылуагъ Батырбый.

Филология шілдегің көзінде доктореу, институтым литература мектебінде иотдел ишаңынан Щаша Шамсат «Адыгэ литературабазар хыптымкің зәгъешшәгъенір Зекіогы Уцужыкъо иоффшагъе кызызэрәкшүгъе шыккір» зыфилоре гүштілер кышының. Уцужыкъо емызәшшүжі Iooffshakloy, чәэси мафи акылыкің шілдегің етілеу зәрәштыгъяр кіргізеттігъель, теорием имызакъоу, практикем мәхъянә зәрәрити- штыгъяр, художественне тхыгъе 51-ре ышти, чынлабзэу кызыз- рәттүгъякхер — бжъедыгъубзэр зәращигъеунәфыгъяр, джащ фәдә къабзэу публицист тхыгъе- хер кызығындағынан оралғанда үлпіл- күн-зәхәфынышко зәришынан Щамсат кыбытатын. Усэн Iooffshakloy кызызэрәдәхъуштыгъяр ишысынан ылтыратын Zeklogyum ысығынан, гүштіләхәри, мәкъамәри зыфы- хихыгъе ордедеу «Си Нур» зы- филоре. Усәм гүкъебзагъяр, шүлтүгъу фабеу икілесе шына- шъем фишыгъяр кыыхәшшәу, едәүлоре пәпчі шүм кызығынан шүлтүгъу klyachka зәрәхәльшыр кіргіз- түгъель, Zeklogyum Уцужыкъо лъепкі бзәшілдегің илахьынышко зәрәхәльшыр кыыдәлділіттегъяу, унене зычысыгъяр шләж кызығынан шүлтүгъу кыыштығызыз! Ухыгъенір Щаша Шамсат иғылу ылъегүгъяр, конференцием хәлжайында аш дырагъештагъ.

Филология шэныгэхэмкээ докторэу, институтын литератуурэмкээ иотдел иооцыш ёшьхьяаэү **Мамый Руслан** «Зеклөгүү Уцужыкъо иакадемическэ тхыгье хэүтгэхээр» зы-

шыпсэүхэр цыф лъэпкъхэмкээ, Хэгъэгум ибзэшлэнгыгээкээ мэхъянэшхорэ уасэрэ ялэу ылтыг тагъэх. Зекигочу Уцужыкъорэ ежыррэ (зэмийлэгүй дэдэхэмий) ныбджэгчынгээ-шхъякафаэ зэрээфырялагъэр, лы гъесагъэшхом ыпкъ къикіе ёхь Русльяни наукар гьогу зэрэфхэхүгъэр, Уцужыкъо лъэпкъым къыхэксыгъэ цыфышихом зэращишыр кийгъэтхыгъ.

Тарихъ шлэнгъэхэмкээ докторээр, профессорээр **Мэкъул Джэбраилэ**, 1964-рэ ильэсэым, студентзэ, Зеклөгт Уцужыкъо луklэнэу зэрэхъугъагъэр, нэуасэ зэрэфхъугъэр, ыүжим, Мыекъуапэ Ioфшланlэккэ къызэ-лоjkым, зы унэ зэрэзэдьЧэсы-тъэхэр, яунагъохэр зэпэблагъэ зэрэхъугъагъэхэр къытуагъ. 1986-рэ ильэсэым Адыгэ науч-нэ-уштэтэкло институтын директорээр къызагъаклом, Ioфхэм языттыгъэр, Уцужыкъо а уахтэм институтын шлэнгъэлэж нэбгыриблэу ялагъэмкээ аперэу доктор зэрэхъугъэр къыхигъэшыгъ. Институтын зы-къеgъэлэтигъэнэмыkэ Ioфышхоу ашлагъэм kлэkкэу къытегущылагъ, кандидат нэбгырэ 30-м нахьы-бэ ыкки докторээр нэбгырэ 13

Зерагъэхвазырыгъэр къихильэштыгъ. У. Зекиргъур укъэзымыгъэукъытажыщт юфшлэкъошкоу, шыпкъягъэ зыхэлтыгъэу ылтытагъ.

Къэбэртэе-Бэлъкъар шлэнгыг
гупчэм икуп пащэу, тарихъ
шлэнгъэхэмкіэ кандидатэу
Ошрой Рубен конференцием
псэльэ кіекл къышишыгь. Бзэ-
шлэнгъэлэжь инэу Зекіогүм
ыціекл зэхашгэйз loftkhbabzэр
адыгабзэкл зэрэклорэм ыгъэрэ-
загъ. Аш пыдзагъеу «Кавказо-
логия: проблемы и перспекти-
вы» зыфилорэ къиотыкыныр
къышыгь.

Германием къикыгъэ шлэнэ-
гэлэжжэу, бзэхэм язэгъэшлэн-
зэгъэшэн фэгъэзэгъэ **Моника**
Хелинг къагуцылагъ, мыщ фэдэ-
конференции иным зэрэхэ-
лажьэрэ, Зекиготу Уцужыкъо
ильэпкыбзэ изэгъэшлэнкэ **Io-**
фышху ылэжжыгъэр зэрэосэн-
чъэр **Клигъэтхыгъяэх.**

Филологияе шлэнгъэхэмкээ
кандидатура, гуманитар ушэтын-
хэмкээ Адыгэ республике инсти-
тутуэ Т. Клерашэм ыцэ зыхын-
рэм иученэ секретарэр **Тэу**
Нуриет «Кавказологиер: кавказ
бзэшлэнгъээр» зыфиорэр къы-
риотыкыыгъ. Мы лъэнныкъор
зэрифэшьушауэу лэжкыиగъэн зэ-
рафаем анаэ тыраригъэрзагъ.

рэфаам анаэ тырагийн эдзагь.
Конференцием хэлажынхэрэв
видеороликэу «Зекогъу
Уцужыкъо игүшүүли игуушын
пүтэх» зыцэм еллэгьех,
иорэдэү «Си Нур» Адыгэ рес-
публике гимназиим ия 10-рэ
класс щеджэрэ кэлэ куп пышы-
нэм къадыригъялоэз кызыэралуа-
гъэм едэлгүйх.

Зэлшашээр шэныгээлжэйших хоу Зекигы Уцужыкъо ыццэкээ зэхажээ конференцием илофшэн аш ыужым секциинтуумэ ашыльгаагьэкшотагь. Апэрэм — «У. Зекигыум итворческэ кэн

кавказологием зэрэхэуцорэр» зыфиørэм иëшьхъететыгъэхэр Быrsыр Батырбыйрэ Тэү Нури-етрэ. Гушил ыкы кылотыкын 15 кыышашыгъ. Ахэр бзэм, литературэм, жэбээ гъэпсыкэм, адыгэ литературабзэм афээхъыгъягъэх. Бзэшлэнгъэлэжь инхэу Н. Гыышым, М. Тутарыщым, А. Абрэджым гупшысэ гъэшлэгъонхэр кыралотыкыгъэх, ныбжыхыкIэхэми шлош-еплыхыкIэ зафэхэр зыдашыгъ.

Ятлонэрэ секциер «Адыгэ бзешшэнъягъем ыкли адыгабзэм язэгъашэн» зыфиорэм фэгъехыгъяль. Секцием илэшхъэтэтигъэх Щэшэ Щамсэтрэ Ошрой Рубенрэ. Мыщи гущылэ ыкли къилотыкыын 12 къирахъыллаарь, ахэр конференцием итемэ шхъялаэ илаахь горэ къызыэуахаю гъэпсыгъяль. Зеклору Уцужыкъо ыцэклэ зэхащэгъе конференцием мэфэ реным 10фышларъ. имурад зэшүүхыхыгъ.

МАМЫРЫКЪО *Нуриет.*

Тикъэгъэлъэгъонхэр

Къушъхъэ нэфынэхэр тиджэрпэджэжых

Къокыплем щыпсэухэрэ лъепкъхэм яискусствэхэмкэ Къэралыгъо музееу Мыеекъуапэ дэтэм сурэтыш цэрилоу Сергей Дудко иоффшагъэхэм якъэгъэлъэгъон фэгъэхыгъэ зэхахъэр гъашэгъонэу щыкъуагь.

вэм иоффшагъэху Елена Абакумовам, Хуяжъ Рэмзанэ, Бырысыр Абдулахъ, нэмийхэм ягупшихэм къахэшыгъ.

Тыкъэзыицухъэрэ дунаим ухэпплэштмэ, къушъхъэхэм анах дахэ щымыгъу Хуяжъ Рэмзанэ ельйтэ. Бырысыр Абдулахъ анахъэу ынаа зытыридзагъэр С. Дудко графикэ шыкъирэ югъэфедээ, щыенгъэм илъянко зэфешхъафхэр къязэльи-убытынхэ зэрильэхээр ары.

Адыгейим исуретыш цэрилоу Къуанэ Асланан Сергей Дудко деджагъ, Краснодар щэпсэзу, тиреспублика иныбджэгъушу, сурэтышхэр зэльэхкох. А. Къуанэм

Тыкъэзыицухъэрэ дунаим идэхагъэ зэрэлъялъэрэ. Къушъхъэхэр лъешэу ыгу рехых, усэхэр етхых. Щынэнгъэмэ тыкъэзыицухъэрэ дунаимрэ бгэлъялъэнхэ зэрэфаем угупши-сэштмэ, гушхъэ куаччээр зэзыпхыхэрэ амалхэр С. Дудко къыпфиотэнхе ельэкъ.

Къушъхъэхэм гукъе афэшгээ С. Дудко гитарэр къыштэнши, орэдйр къыхидзэнэр шэнши фэхъя. Дунаим икъушъхъэ анах лъагхэр зыльэгъугъэ сурэтышым шушлагъэхээ зыфельтэжы ис-

кусствэм ыбзэхээ къыбдэгущы-иенир.

Музейм иоффшагъэху Джары-мэко Иринэрэ Дафя Гадыркээрэ сурэтхэм ялпыхээ республикэм культурэмкэ иминистрэу Аульэ Юрэ зэдэгушыгъэту дыря-ланэу хуугъэ. Къушъхъэхэр зэфэшхъафх, яльэгагъэхэ зэтекъях. Ю. Аульэм къызэрэхигъэшыгъэу, С. Дудко исуретхэм гушхъэ куаччээр къаалты, зэкэ къушъхъэхэм ашыгхэр нэфынх.

Сурэтыш-модельер цэрилоу Стлашью Юрэ, республике гимназии тарихымкэ икелэгъаджэ Емтыйиль Юсыф, фэшхъафхэм зэрэлъялтэрэмкэ, тыкъэзыицухъэрэ дунаир, тарихъир нахьышлоу ныбжыкъэхэм ашэнхэм фэш аш фэдэ къэгъэлъэгъонхэр тищыкагъэх, щынэнхэм дештэх.

Сурэтхэр зэхахъэм къыщытхыгъэх.

Музейм ипащэу Кушъу Нэфсэт зэлүкэгъур пэублэ гүшүйкэ къызэуихыгъ. Адыгэ Республикэм культурэмкэ иминистрэу Аульэ Юрэ зэхахъэм къызышгэшгүйн, Адыгейимрэ гүнэгъу краимрэ искуствэм зэрэзэфийшхээрэ, Сергей Дудко иэпэлесэнгъэхээ дунаим зэрэшашшэрэ изэфэхы-съяхъэм къащыхигъэшгүйгъэх.

Сурэтхылым ынхэмкэ ти-чыгу, къушъхъэхэр зэрэлтэгъухэрэ, С. Дудко Кавказ икъушъхъэхэм ямызакъоу, Памир, Альхэм, Гималайхэм, Аарат, йошхъэмафэ, Эверест, нэмийхэм зэ-рашыгъэхэр къалотагъ. Чыгумрэ космосынрэ язэпхыныгъэхэм сурэтшыр зэралылыр искуств-

Футбол. Авшэрэ купыр

Къэзыгъэзэжырэр аштэжы

Хэгъэгум футболынкэ изэнэкъоу хэлажьэхэрэ командахэу авшэрэ купым хэтхэм апэрэ къекло-кыгъор аухыгъ. Я 15-рэ зэлүкэгъухэм якъеуххэр зэтэгъапшэх.

Ешлэгъухэр

«Ахмат» — ЦСКА — 0:2,
«Локомотив» — «Урал» — 1:2,
«Динамо» — «Енисей» — 1:2,
«Оренбург» — «Уфа» — 1:0,
«Анжи» — «Рубин» — 1:1,
«Спартак» — «Крылья Советов» — 3:1, «Краснодар» — «Арсенал» — 3:0, «Зенит» — «Ростов» — 2:0.

«Спартак» итренер шъхьаалу Олег Кононовыр иенатэ зылу-хъагъэр бэшлагъэп. Апэрэ зэлүкэгъум 3:1-у теклонгъэхэр къыщы-дихыгъ. «Иэпэлесэнгъэ дэгъуу къээзгъэлъагъохэу гуэтныгъэ ин зыхэлхэр командэм щешэ-щых», — къыуагь зэлүкэгъур заухым О. Кононовым.

«Краснодар» 3:0-у «Арсена-

лым» зэрэтекъуагъэм къыщы-хэдэгъэшырэр М. Сулаймановыр ятлонэрэ едзыгъом ешлаплем къихы, «Арсеналын» икъэлапчээ лэгугаор зэрэдидзагъэр ары. Зэ-ликтэгъу пэпчь пломи хуунэу аш фэдэ амалхэр М. Сулаймановым къыщегъотых. «Зенит» ыпеклэ лъэклүатэ, аух къинхэрэ коман-дэхэм ялофхэр нахь хыльэ мэхъух.

Чыплэхэр

Апэрэ къеклокыгъом икъеуххэр:

1. «Зенит» — 34
2. «Краснодар» — 29
3. ЦСКА — 26
4. «Локомотив» — 25
5. «Ростов» — 23
6. «Урал» — 22

7. «Спартак» — 22
8. «Оренбург» — 22
9. «Рубин» — 21
10. «Ахмат» — 19
11. «Арсенал» — 17
12. «Динамо» — 16
13. «Крылья Советов» — 14
14. «Уфа» — 14
15. «Анжи» — 14
16. «Енисей» — 9.

Д. Алейничевыр илэнатэ ла-гъэкыгъагь, ау ельэхуhi, икъэри-клиу «Енисеим» итренер шъхьаалу агъэнэфагъ. Аш фэдэ зэхъокы-нагъэхэм шуагъэ къахыщтмэ уахътэм къыгъэлъэгъоцт. Къэзыгъэзэжыгъэхэрэ зыштэжыхэрэ къемыгъожхэу бэрэ къызэрхэ-

кырэр мыш дэжьым къыщыдэ-тэльйтэ.

Я 16-рэ зэлүкэгъухэр

30.11

«Рубин» — «Динамо»

01.12.

«Енисей» — «Ахмат»

«Оренбург» — «Кр. Советов»

«Анжи» — «Уфа»

02.12.

«Краснодар» — «Урал»

«Ростов» — ЦСКА

«Спартак» — «Локомотив»

03.12.

«Арсенал» — «Зенит»

Нэклубъор зыгъэхазырыгъэр ЕМТЫЛЬ Нурбий.

Зэхэзыщагъэр
ыкъи къыдэзы-
гъэлъэрэ:
Адыгэ Республикэм
льэпкэ Йофхэмкээ,
Іэкыб къэралхэм ацы-
пэзурэ тильэпкъэ-
гъухэм адьрияэ зэпхы-
ныгъэхэмкээ ыкъи
къэбар жуугъэм
иамалхэмкээ и Комитет
Адресыр:
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэ-
шыгъэр:
385000,
къ. Мыеекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приимнэр:
52-16-79,
Редакцием авторхэм
къаихырэр А4-кээ
заджэхэрэ тхъапхэу
зипчагъэхээ 5-м
емыхъухэрэр ары. Са-
тырхэм азыфагу 1,5-рэ
дэлтэу, шрифттыр
12-м нахь цыкынэу
щытэп. Мы шапхъэ-
хэм адимыштэрэ
тхыгъэхэр редакцием
зэлгэгъэжыхых.

E-mail: adygoevoice@mail.ru

Зышаушихъятыгъэр:
Урысы Федерацием
хэутийн Йофхэмкээ, теле-
радиокъэтын-
хэмкээ ыкъи зэллы-
иэсэйкээ амалхэмкээ
и Министрствэ
и Темир-Кавказ
Чыпэ гъэлоры-
шапл, зэраушыхъятыгъэ
номерыр

ПИ №ТУ23-00916

Зышаушихъятыгъэр
ООО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыеекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Зэлжэмхи
пчагъэр
3983
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 2836

Хэутийн узьчи-
кэлхэнэу щыт уахътэр
Сыхъатыр
18.00

Зышаушихъятыгъэхъ
уахътэр
Сыхъатыр
18.00

Редактор
шъхьаэр
Дэрбэ Т. И.

Редактор шъхьаэм
игуадзэр
Мэцлэхъо
С. А.

Пшъэдэгъыж
зыхъырэ секретарыр
Хъурмэ
Х. Х.